

Sajner Gyula ny. ezredes:

VERONIKA KENDŐJE

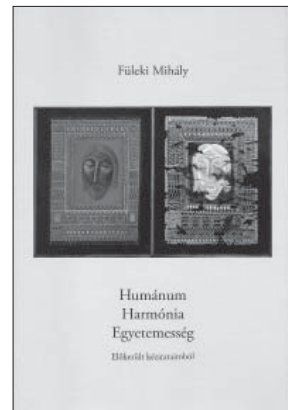
Jegyzetek a Humánium, Harmónia, Egyetemesség című könyvhöz

A szerző Galambos Tamás: Veronika kendője című alkotását választotta könyve címlapjára. A kendőt, amellyel, a mélyen élő hagyomány szerint, Jézus Krisztus keresztútja szenvedését próbálta egy jeruzsálemi asszony enyhíteni nemcsak fizikailag, de az együttérzés még többet érő gesztusával is. Ez a profán, személyes tulajdon a hitben és évszázados keresztény hagyományban válik mindannyiunkévá, amelyben a „vera icon”, Jézus valódi arcvonásai jelennek meg a szenvedést enyhítő textílián és vele keresztény gyökerű kultúránk mélyrétegeiben.

A válogatással valóban egy életút egyfajta vázlatos lenyomatával kívánt elérni bennünket a könyv szerzője? Nem tudhatjuk pontosan, mindenesetre „gyógyíthatatlan” népművelőként nem hagy kétséget afelől, milyen értékek vezetnek ezt a nem is olyan halvány lenyomatot: a humánium, a harmónia és az egyetemesség. Bármennyire is csupán Aquinói Szent Tamás a művészet lényegére vonatkozó összefoglalásaként jelöli meg ezeket a kategóriákat.

A kép persze nem egyszerűen egy gondolatgazdag alkotói üzenet, de jóval erőteljesebben egy sok tekintetben ma is érvényes kortükör kulturális életünk állapotáról, értékeiről, értéktelenségeiről, megélt és elmulasztott lehetőségeiről, fájó betegségeiről. És mit tegyünk ezzel a tükörképpel? Lukács evangéliuma szerint Jézus így szólt az őt sirató asszonyokhoz, és köztük talán a kendőt nyújtó Veronikához: „Jeruzsálem leányai, ne sírjatok én rajtam, hanem ti magatokon sírjatok, és a ti magzataitokon.”¹ Nem a kép alkotójával, de a képpel magával kell foglalkoznunk tehát, ha valóban elér bennünket a szerző üzenete.

Kortükör vagy inkább több egymást tagadó, mégis valamiképp tovább éltető korszak szellemi lenyomata jelenik meg az írásokban jól szerkesztett, akár didaktikusnak is mondható, jól követhető elosztásban, segítve bennünket a mozaikok képpé alkotásában. Mert mint jeleztem, a szerző elkötelezett népművelő minden ízében, mondatában, kimondott és ki nem mondott szándékában, Don Quijote-i önazonosulásában. Írásai pedig ennek termékei. Georges-Louis Leclerc elhíresült mondása szerint a stílus maga az ember. Felvállalt értékeiben, megközelítésében, érvrendszerében és gyökereiben népművelő tanulmányokat tartunk kezünkben, legyen szó katarziszról, művészeti nevelésről, olvasási kultúráról vagy Kodály-évfordulóról. A mai korban született érdeklődő, ha valamit érezni akar a népművelés mibenlétéről, olvassa és izlelgesse az írásokat. De le kell hántania a „nép” minősítő jelző sajnos sokszor pejoratív áthallásait és olykor el/megvetendő jelszóvá silányítottságát ahhoz, hogy a szó igazi értelméhez jusson és kibontsa valódi értékeit. Hiszen nem az ötvenes évek felülről jövő üdvözítő népneveléséről, sokkal inkább a felvilágosodás kori, Bessenyei

¹ Lukács 23.,28.

György-féle gondolatról van szó: „Egy ország boldogságának legfőbb eszköze a tudomány. Ez mentől közönségesebb az ország lakói között, az ország is annál boldogabb.”²

A kötet tizenkét jól kimért fejezetébe rendezve jelennek meg újra vagy először egykori írások, tanulmányok, indulatos felszólalások, kerülnek elő csak a belső szellemi munka során tervekben, döntés-előkészítésekben megfogalmazott gondolatok, elemzések, vagy terjedelmi korlátok miatt a gondolkodás utalásszerű vázlatai. A teljesség igénye nélkül említve a főbb fejezetek témaköreit: A katartikus élmények fontossága; Nemzeti kultúránk védelmezése globalizálódó világunkban; Beszédkultúránkról; A könyvtárakról, az olvasásról; A hétköznapi kultúrájáról; Hozzájárulás a szellemi megújulás előkészítéséhez; A tolerancia jegyében; Szellemi nagyságaink példája; Nemzeti évfordulóink mint lendületforrások; Az esztétikum hullámhosszán. Megannyi izgalmas kérdés, különösen, ha olyan közeget érintenek, mint a honvédség és a katonai közösségek.

Óvakodni érdemes a szerző idézte veszélytől, hogy miközben valaki az éjszakában a tyúkólra akar mászni, létráját az ól helyett a Holdnak támasztja, mégis utalni kell a könyvben levő tanulmányok néhány összefüggésére.

A nagy stratégia egyik alapkérdése, hogy milyen hadsereget akarunk, a gazdasági-politikai megfontolásokon túl nemcsak szűken vett hadászati-technikai problematika, de alapvetően társadalmi, állampolgári – emberi értékbeli. Pontosabban szólva, stratégiai és hadászati kérdésként kell kezelni az emberi minőséget és annak kialakítását/rendelkezésre állását. Carl von Clausewitz írja a harci géniuszról: „Ha a műveltség magas színvonalra kiváló harci szellemmel párosul, ragyogó megnyilvánulásai lehetnek, mint a rómaiak és a franciák példája mutatja. Náluk és más háborús hírnévvel dicsekvő népeknél is, a legnagyobb nevek éppen a művelődés magasabb fejlettségének időszakában tűnnek fel. Ebből már sejthetjük, hogy az igazi harci géniusz megteremtésében milyen jelentős részük van az értelmi erőknél.”³

A katarzis mibenlétéről és emberformáló hatásáról olvasva a kötetben, felmerül a kérdés: vajon az oly divatosan és ma már kötelezően „humán erőforrással gazdálkodók” egyre inkább gazdálkodói tudatában lehet-e világunkban eléggé biztos pont, és vezérlő eszmeként működik-e, hogy a humán erőforrás maga az Ember! Érzelmeivel, hibáival, kétségeivel, esendőségeivel. Képesek vagyunk-e beépíteni a vezetői felkészítésbe vagy a parancsnoki tevékenység szorító mindennapi gyakorlatába annak tudatát, hogy a katarzis újra és újra átélése fejleszti, erősíti a lélek erejét, érzékenységét, amely nélkül nincs erős katona, tehát a művészet hatása „humán erőforrás-gazdálkodási”, következőképpen haderőminőségi tényező is?

Természetes, hogy az országvédelem súlyos felelőssége aktuálisabb napi kihívásokat jelent, mint annak érvényesítése, hogy az ember nembeliségéhez a művészet visz közelebb, és a nembeliség megélése, kiteljesítése és kifejezése maga a kultúra. Hogy az olvasás vagy a művészet a megértés képességét alapozza meg és segíti fejlesztését. Hogy az ízlés nem egyszerűen művészetértési, bennfentességi kérdés, de mindenekelőtt értékválasztás, és mint ilyen a tanulási folyamat és a tanulási képesség kialakításának része. Az olvasó figyelmébe ajánlom Clausewitz nagyon erős állásfoglalását a fenti kategóriák szerepéről.⁴

Felmerül a gondolat, tudjuk-e segíteni a parancsnokot, hogy ne csak tudatában legyen mindezek jelentőségének, de eszközként is képes legyen használni a tudást? A katonai vezetői és a látszólag „periferiális” szakterületek, mint a kultúra vagy éppen a kommunikáció érintkezési felületei keskenyek, sokszor csak a rendkívüli helyzetek szélesítik azt. Mindkét

² Bessenyei György válogatott írásai. Magyar Helikon, 1961, 67.

³ Carl von Clausewitz: A háborúról. Zrínyi Kiadó, 2014, 73.

⁴ Carl von Clausewitz: A háborúról. Harmadik fejezet: A harci géniusz. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014.

oldalán vannak hiátusok a közös értékek felismerésében és tudatos alkalmazásában. A kötet íásaiban is fellelhetőek ennek a hagyományos elkülönülésnek a jegyei. Például a művészeti nevelés egyfajta öncélként jelenik meg, mint ahogy valójában az is, de hatásának kiaknázása, hiánya következményeinek felismerése és felszámolása tudatos tevékenységet igényel, ezért foglalkozni kell a „haszonelvűség” megközelítésével is. Hiányzik az érzékenység a katonai vezetést segítő, gazdagító, változtatni képes hatások iránt. Közös érdekből mindkét félnek – parancsnoknak és a szakterületi gondolkodónak egyaránt – tennie kell egy magasabb szintű minőség eléréseért. Talán az is segíthetne, ha a katonai karrier építése során a vezetővé nevelésnek jobban része lenne a parancsnoki és szakterületi vezetői átjárhatóság gyakorlata, kölcsönösen érvényesítve a különböző szempontrendszerket, növelve az érzékenységet és egyben a hatékonyságot.

A szerző József Attilát idézi, amikor a „Ne vesszen csöpp se kárba” értékmentésével kelti új életre a kéziratokat. Kár, hogy ezúttal elhagyott egy gondolati verssort: „s hogy jót harap s hozzáharap megint”. Nem tett a dolgozatokhoz egy mai szemmel kitekintő szellemi folytatást, a kortárs érzékeny figyelemfelhívását. Megérdemelték volna az írások – és mi is. Ínséges időkben minden „falatra” szükség van. Nagyobb kockázat volt útjukra bocsátani a régi írásokat Dantét követve „Vien dietro a me, e lascia dir le genti...”⁵ mint egy nem önigazololó, de a címbeili érték-egység napjaink világában való érvényességét és új dinamizmusát is jelző szellemi felütéssel teljessé tenni az üzenetet. Az is hasznos lett volna a korszakok belső jelrendszerét kevésbé ismerők és az esetleges kutatók számára, ha az egyes tanulmányokhoz néhány adat – keletkezésük ideje, megjelenésük helye, körülményük és célközönségük – is társulhatott volna, segítve a megértést és a kivetítést napjainkra.

Füleki Mihály: Humánium – Harmónia – Egyetemesség, Druck Art Kft., 2016.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Alighieri, Dante: *Isteni színjáték*. <http://mek.oszk.hu/00300/00362/html/>

Bessenyei György válogatott írásai. Magyar Helikon, Budapest, 1961.

Clausewitz, Carl von: *A háborúról*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014.

⁵ „Kövess, s ne bánd, akárki mit beszéljen!” Dante Alighieri: *Isteni színjáték*, Purgatórium, 5. ének. (Babits Mihály fordítása)